

Sensorveiledning for eksamen i JUS4111 Metode og etikk, høst 2022

Revidert etter sensormøte

Oppgavetekst

Redegjør for forskjellen mellom etiske og rettslige krav til yrkesutøvelsen for forvaltningsjurister, advokater og medarbeidere i påtalemyndigheten.

Relevante læringskrav¹

Opgaven reiser spørsmål innen emnets etikkdel, som utgjør 3 av emnets 10 studiepoeng. Blant læringskravene innen denne delen av emnet berører oppgaven særlig de følgende:

God forståelse for sentrale teorier og begreper i juristetikken, herunder

- Hva profesjonsetikk er
- Roller og rollemoral

God forståelse for praktiske anvendelser av etikk i juridisk relevant virksomhet, herunder:

- Forskjellen på etiske og rettslige krav til juristers yrkesutøvelse og forholdet mellom disse

God forståelse for juristroller som dommer, advokat, forsvarer, i påtalemyndigheten og forvaltningen, normer og regler som gjelder for disse, og deres særskilte etiske utfordringer og krav, herunder:

- Interessekonflikter
- Taushetsplikt og fortrolighetsplikt
- Uavhengighet
- Hederlighet og integritet
- Lojalitetsplikt og ytringsfrihet
- Tilsyns- og disiplinærsystemet for advokater

¹ Læringskravene for JUS4111 *Metode og etikk* er tilgjengelig her:
<https://www.uio.no/studier/emner/jus/jus/JUS4111/laringsutbytte/index.html>

Oppgaven kan også sies å ha en side til læringskrav innenfor emnets metode-del, nemlig:

God forståelse:

- Rettskildeprinsipper som ramme for etiske forventninger til ulike juristsroller.

Kjennskap:

- Hvordan juridisk metode og juridiske argumentasjonsmønstre påvirkes av ulike roller jurister opptre i, som blant annet dommer, advokat, byråkrat, utreder og forsker.

Forholdet til pensumlitteraturen

Oppgaven er ikke en "kapitteloppgave", og krever at kandidatene evner å se ulike deler av pensum i sammenheng. De mest aktuelle delene av pensum anses å være:

- Graver, *Hva er rett* (innføringslitteratur til emnets etikkdel)
- Kapitler i boken *Juss og etikk*: (hovedlitteratur til emnets etikkdel), særlig:
 - God påtaleskikk (deler av kapittelet er bare angitt som tilleggslitteratur)
 - Aktuelle etiske problemstillinger sett fra forsvarsadvokatens ståsted
 - God advokatskikk
- Etikk og bærekraft (hovedlitteratur til emnets etikkdel)
- Profesjonsetikk for politiet, kapittelet "Profesjonsetikk" (hovedlitteratur til emnets etikkdel)
- Etiske retningslinjer for statstjenesten, med departementets utfyllende kommentarer (hovedlitteratur til emnets etikkdel)
- Profesjonsetikk, kapittelet "Profesjoner og profesjonsetikk - hva er det?" (tilleggslitteratur til emnets etikkdel)
- Woxholth, *God advokatskikk*, blant annet kapittel 4 (tilleggslitteratur til emnets etikkdel)

Undervisning og eksamen dette semesteret

Studentene har fått undervisning i etikk gjennom to forelesninger à to timer, muligheten til å innlevere fakultetsoppgave samt kursundervisning med obligatorisk oppmøte. Kurset består av to kursdager à to timer. Jeg har ikke selv tatt del i undervisningen, men faglig eksamensleder har opplyst at undervisningen i etikk ikke lagt opp slik at studentene er trent i å sammenligne normsett. Jeg slutter fra dette at det derfor kreves en viss grad av selvstendighet for å løse oppgaven på en god måte.

Eksamen er gjennomført med fysisk oppmøte (skoleeksamen), og kandidatene gis fire timer til å besvare oppgaven. Tilgjengelige hjelpemidler under eksamen er Lovdata PRO i eksamensmodus og rettskrivningsordbok.

Ved den samlede vurderingen av hvilket nivå som kreves for å oppnå de ulike karakterene bør det tas i betraktning at det for de fleste kandidatene vil ha gått to år siden forrige skoleeksamen i et juridisk emne ved fakultetet. Både arbeidssituasjonen og oppgavetyper vil nok derfor for de fleste ha vært noe uvant, hvilket innebærer et visst stressmoment.

Nærmere om oppgaven og vurderingen

Tolkning av oppgaveteksten og struktur

Sensorveiledningen er i utgangspunktet skrevet uten at jeg har sett noen besvarelser, og dermed uten kjenskap til hvor enkel eller krevende oppgaven rent faktisk oppleves av kandidatene. Det er foretatt noen mindre suppleringer og justeringer på grunnlag av diskusjon i sensormøte som ble avholdt 1. desember.

Noen kandidater vil antageligvis avklare innledningsvis hvordan de har forstått oppgaveteksten. Oppgaveteksten kan forstås slik at det er to ulike forskjeller som det skal redegjøres for: For det første forskjellen mellom etiske og rettslige krav til juristers yrkesutøvelse (innenfor rammen av de tre angitte juristrollene), og for det andre forskjeller mellom kravene (herunder hvor reglene finnes og det materielle innholdet i reglene) som stilles til de tre juristrollene. Noen kandidater vil kanskje ikke være oppmerksomme på at det er forskjeller i to ulike plan, og følgelig redegjøre enten kun for forskjeller mellom etiske og rettslige krav innenfor hver juristrolle (uten å foreta sammenligninger på tvers av juristrollene) eller kun om forskjeller mellom kravene som stilles til de tre juristrollene (slik at forskjellene mellom materielle regler som gjelder for juristrollene blir det sentrale temaet i oppgaven). Tatt i betraktning læringskravene for emnet, bør en god besvarelse etter mitt syn behandle både forskjeller mellom etiske og rettslige krav, og forskjeller mellom krav som stilles til de tre juristrollene. Mangler i en besvarelse som skyldes at kandidaten har lagt en annen forståelse av oppgaveteksten til grunn bør imidlertid møtes med forståelse ved vurderingen hvis innholdet i besvarelsen er godt og grundig så langt det rekkes. Kandidater som drøfter forholdet mellom aktuelle normsett på en god måte bør derfor ikke være utelukket fra å nå opp til beste karakter fordi de har lagt til grunn en snevrere tolkning av oppgaveteksten enn den jeg har lagt til grunn. Oppgaveteksten angir imidlertid klart tre juristroller, og oppgaven kan derfor neppe anses fullt ut besvart dersom det kun redegjøres for de regler som gjelder for én juristrolle.

I og med at oppgaven aktualiserer to kryssende skiller, for det første forskjeller mellom etiske og rettslige krav til juristers yrkesutøvelse, og for det andre forskjeller mellom krav som stilles til de tre angitte juristrollene, vil en ikke uvesentlig del av jobben ved eksamensbordet være å lage en god struktur. Her vil det finnes flere fullgode måter å legge opp besvarelsen. Et mulig opplegg er først å ta for seg, på generelt grunnlag, forskjeller mellom etiske og rettslige krav til yrkesutøvelse som

jurist, og deretter krav som stilles til de juristrollene som er nevnt i oppgaveteksten (forvaltningsjurist, advokat og medarbeider i påtalemyndigheten) knyttet til et eller flere bestemte temaer innenfor yrkesutøvelsen.

I henhold til læringskravene (gjengitt ovenfor) forventes det at studentene har god forståelse av særskilte etiske utfordringer og krav som stilles til ulike juristroller, herunder:

- Interessekonflikter
- Taushetsplikt og fortrolighetsplikt
- Uavhengighet
- Hederlighet og integritet
- Lojalitetsplikt og yringsfrihet
- Tilsyns- og disiplinærsystemet for advokater

Oppgaveteksten peker ikke mot noe bestemt av disse temaene, og redegjørelse om enhver forskjell mellom reglene som gjelder for juristrollene vil således i prinsippet være innenfor rammen av oppgaven. Slik undertegnede tolker oppgaveteksten, innebærer fraværet av en angivelse av bestemte temaer innen yrkesutøvelsen at kandidatene ikke nødvendigvis må få frem detaljert alle forskjeller mellom reglene for forvaltningsjurister, advokater og jurister i påtalemyndigheten. Når det gjelder det materielle innholdet i kravene som stilles til de tre ulike juristrollene, vil det altså ligge valgmuligheter hos den enkelte kandidat når det gjelder hvilke temaer som behandles. Noen vil kanskje løse dette ved å gå bredt ut og behandle så mange materielle temaer som lar seg gjøre innenfor tidsbegrensningen på eksamen, mens andre kanskje vil prioritere mer prinsipielle drøftelser av rolleetik, forskjellen mellom rettsregler og etiske regler.

Detaljerte utlegninger av rettsregler som regulerer yrkesutøvelsen for ulike juristroller kan innebære at besvarelsen blir for tungt preget av rettsdogmatiske spørsmål som først og fremst hører hjemme i (og blir prøvet på eksamen i) andre emner på studiet, deriblant forvaltningsrett og sivil-/straffeprosess. Det vil etter mitt syn utgjøre lite skjønnsomt tidsbruk under en eksamen i metode og etikk. Det sentrale bør være hvorvidt kandidaten viser evne til å forstå hvorfor det er slik at det stilles ulike krav til ulike juristroller (såkalt rolleetik), og skjønnsomt behandler et eller flere temaer fra punktlisten ovenfor som konkretiserer hvordan kravene er forskjellige for de ulike juristrollene. De begrensninger som ligger i en fire timers skoleeksamen innebærer i alle fall at det ikke skal kreves en gjennomgang av alle temaene som er angitt i punktlisten ovenfor for å sette beste karakter.

Det vil etter mitt syn være rimelig å tolke oppgavetekstens uttrykk "medarbeidere i påtalemyndigheten" innskrenkende slik at det avgrenses mot medarbeidere som ikke er jurister (for eksempel konsulenter/rådgivere i Den høyere påtalemyndighet), og dette vil trolig gjøres av mange kandidater uten at det skrives uttrykkelig i besvarelsen.

Generelt om etiske og rettslige krav til yrkesutøvelsen:

Det kreves ikke en rettsfilosofisk drøftelse av skillet mellom etikk og rett, men det vil være ryddig å avklare i besvarelsen hva som menes når man bruker uttrykk som "etikk", eller "etiske krav". En definisjon i pensumlitteraturen som trolig er enkel for kandidatene å forholde seg til er gitt av Heivoll og Aadland: "Etikk er systematisk refleksjon over moralsk handling." Omtrent tilsvarende definisjon av etikk finnes i boken *Etikk og bærekraft*: "Systematisk refleksjon over hva som er rett og galt i omgang mellom mennesker".

Kandidatene kan med fordel – enten på generelt grunnlag eller i forbindelse med behandlingen av de enkelte juristrollene – drøfte i hvilken grad man kan trekke skarpe grenser mellom etikk og juss. De fleste vil nok klare å få frem at det finnes overlapp mellom etiske krav og rettslige krav, ved at etiske og rettslige krav omhandler samme tema. En del kandidater vil trolig komme inn på den betydning etikk spiller i rettsanvendelsen, blant annet ved at vurderinger av hva som følger av etiske krav til yrkesutøvelsen kan ha avgjørende betydning for tolkning av rettsregler og for subsumsjonen. Sammenhenger mellom rettslige og etiske krav er drøftet flere steder i pensum, se blant annet i Myhrers kapittel i *Juss og etikk*, på s. 21:

"Prinsippene danner fundamentet for det Andenæs kaller de prosessetiske prinsipper, som igjen har gitt seg utslag i konkrete regler. Men ved siden av å være fundamentet for konkrete regler, blir de grunnleggende etiske normer også viktige tolkingsmomenter i de positive reglenes randsoner. De utgjør dessuten de sentrale reelle hensyn når en skal ta standpunkt til faglig-etiske problemstillinger som ikke kan løses ved utvidende eller analogisk tolking av konkrete regler. I hvilke tilfeller det er riktigst å si at man foretar en utvidende fortolking av en positiv regel forankret i etiske grunnprinsipper, og i hvilke en supplerer de positive regler med «god påtaleskikk» i snevrere forstand, er i betydelig grad et stemningsspørsmål."

Det kan være grunn til å problematisere formelle kriterier for å skille mellom rettslige og etiske krav, særlig innen yrkesetikk. Graver, som behandler disse spørsmålene på s. 129-132 i boken som er oppført som innføringslitteratur, skriver at "[s]killet mellom rett og etikk er spesielt uklart på profesjonsetikkens område, fordi de rettsregler som gjelder for eksempel advokatprofesjonen tar opp i seg yrkesetikken". I et verk som er angitt som tillegglitteratur til etikkdelen har Woxholth uttalt at det ikke er "mulig å trekke et skarpt skille mellom etikk og juss", blant annet under henvisning til at de yrkesetiske kravene i Regler for god advokatskikk formelt er fastsatt i forskrifts form.

Kandidater som viser god forståelse av forskjeller (og for så vidt sammenhenger) mellom rettslige og etiske krav bør gis god uttelling for dette. Etter mitt syn bør det – tatt i betraktning den typiske juridiske skrivestilen, og at besvarelsene skrives uten å ha litteratur tilgjengelig – neppe gis trekk til kandidater som unnlater å oppgi hvilke forfattere i pensumlitteraturen som har utviklet de synspunkter eller resonnementer som anvendes i drøftelsene. Kandidater som angir korrekt hvilke forfatteres tankearbeid de bygger på, bør imidlertid honoreres for det.

Overordnet om krav til rollen som forvaltningsjurist og medarbeider i påtalemyndigheten

Alle jurister skal ha avgitt kandidatløftet, som utgjør en etisk rettesnor for all yrkesutøvelse som jurist. Det er noen mindre forskjeller i ordlyden ved fakultetene, men det normative innholdet er likt. I Oslo lyder løftet som kjent slik: "Aldrig vidende at ville vige fra Ret og Retfærdighed, mindre raade nogen til ufornuften Trætte eller i anden Maade med Raad eller Daad befordre nogen uretvis Sag eller Idræt." Det kan være ryddig å beskrive dette felles generelle utgangspunktet for alle juristroller før forskjellene beskrives nærmere, men ettersom oppgaven ber om en redegjørelse for *forskjeller* bør det ikke lede til trekk om kandidatløftet er utelatt.

Kandidater må kjenne til "Etiske retningslinjer for statstjenesten", som er fastsatt av det daværende Kommunal- og moderniseringsdepartementet, i departementets rolle som utøver av den sentrale arbeidsgiverfunksjonen i staten. Retningslinjene, som er tilgjengelig med departementets utfyllende kommentarer på Lovdata PRO,² er oppført som hovedlitteratur i emnet. Alle ansatte i statsforvaltningen har, ifølge departementets innledende kapittel til retningslinjene, "et personlig ansvar for å følge retningslinjene på beste måte".

Når det ellers gjelder de krav som stilles til forvaltningsjuristers yrkesutøvelse, vil det ikke være hensiktsmessig å gå nevneverdig inn i rettsdogmatiske forvaltningsrettslige spørsmål. På overordnet nivå bør kandidatene likevel få frem at skrevne regler om saksbehandling i forvaltningen suppleres av *krav til god forvaltningsskikk*. Dette vil være velkjent fra faget forvaltningsrett, og disse kravene er uttrykkelig nevnt i Etiske retningslinjer for statstjenesten pkt. 2.3 annet punktum. Kandidater som behandler spørsmålet om krav til god forvaltningsskikk er av rettslig eller etisk karakter bør honoreres. Det er ikke helt enkelt å gi et godt svar på dette spørsmålet,³ og det viktige ved vurderingen er kandidatens evne til å sette denne problemstillingen inn i sin rette kontekst.

Jurister i påtalemyndigheten er, som statsansatte, underlagt mange av de samme kravene som ansatte i forvaltningen. Kandidatene må dessuten kjenne til riksadvokatens rundskriv nr. 2/2017 om etiske retningslinjer for medarbeidere i påtalemyndigheten,⁴ som supplerer Etiske retningslinjer for statstjenesten. Krav til god påtaleskikk ligger ofte til grunn for og supplerer skrevne regler, som forklart i blant annet det siterte fra Myhrer ovenfor. Det vises for øvrig til Myhrers kapittel for en mer detaljert redegjørelse om kilder til normgrunnet for god påtaleskikk, herunder i lovgivningen og overordnede normer, andre rundskriv fra riksadvokaten enn nr. 2/2017 og internasjonale standarder.

² <https://lovdata.no/pro/avgjorelse/retn-2017-1>

³ Se for eksempel Eckhoff/Smith, Forvaltningsrett (12. utg), kapittel III: "Det er likevel enighet om at de lovbaserte reglene til en viss grad suppleres av uskrevne krav til god forvaltningsskikk. Men slike krav er ikke uten videre av rettslig karakter. [...] De beste grunner taler nok for å betrakte uskrevne krav til god forvaltningsskikk e.l. enten som etiske krav til offentlig tjeneste eller som sammenfatninger av krav som følger av (andre) rettsregler, anbefalinger mv."

⁴ Lenke til Lovdata PRO: <https://lovdata.no/pro/avgjorelse/ra-2017-2>

Overordnet om krav til rollen som advokat

Domstolloven § 224 første ledd første punktum bestemmer at "[a]dvokatvirksomhet skal utøves i samsvar med god advokatskikk". I medhold av paragrafens annet ledd fastsetter Den norske advokatforening nærmere regler for hva som skal anses som god advokatskikk (RGA), som stadfestes av Justis- og beredskapsdepartementet i forskrifts form, se advokatforskriften kapittel 12.⁵ Kandidatene må kjenne til at RGA gjelder enhver norsk advokat, og ikke bare medlemmer av advokatforeningen.

En advokat som driver virksomhet over landegrensene i EØS-området er i henhold til RGA pkt. 6.1 bundet av Den europeiske advokatforeningen (CCBE) sin Code of Conduct. Om situasjonen der utenlandske advokater, deriblant advokater fra andre EØS-land, yter tjenester i Norge, se advokatforskriften § 10-4. Det vil ikke være nødvendig å behandle de europeiske reglene for å oppnå beste karakter, men kandidater som kommer inn på dette kan gis et pluss for grundighet.

RGA suppleres av retningslinjer for forsvarere og retningslinjer for bistandsadvokater som er fastsatt av advokatforeningen. Advokatforeningen forutsetter at disse supplerende retningslinjene følges av foreningens medlemmer.⁶ Kandidatene bør ha fått med seg at disse retningslinjene dermed ikke er bindende for advokater som ikke er medlemmer av advokatforeningen.

Noen kandidater med et reflektert forhold til RGA vil trolig drøfte om reglene er av rettslig eller etisk karakter, og bør honoreres for det. Se blant annet det siterte fra Graver og Woxholth ovenfor. Noen rettsavgjørelser kan hjelpe kandidatene til å gjøre drøftelsen mer konkret. I Rt. 2000 s. 1948 tiltrådte kjæremålsutvalget lagmannsrettens standpunkt om at reglene om god advokatskikk ikke kan håndheves av domstolene. En annen sak er at reglene kan få rettslig betydning i ulike sammenhenger, se for eksempel Rt. 2014 s. 422, der en tidligere klient rettet erstatningskrav mot en advokat: "Min konklusjon er etter dette at advokat A ikke har handlet i strid med kravene til god advokatskikk, og det er da heller ikke grunnlag for påstanden om at han har opptrådt erstatningsbetingende uaktsomt." Det er generelle uttalelser om RGA i HR-2022-563-A avsnitt 35-36 som er inntatt nedenfor. Tvisten gjaldt beregning av advokatens salær, jf. RGA pkt. 3.3.1.

(35) Advokatforskriften kapittel 12 inneholder et bredt spekter av bestemmelser om blant annet forholdet til klienten, forholdet til domstolene og andre konfliktløsende organer og forholdet mellom advokater. Etter domstolloven § 227 er myndigheten til å håndheve regelverket lagt til Disiplinærnemnden. Gyldigheten av Disiplinærnemndens vedtak kan bringes inn for domstolene i den grad de gjelder rettskrav, jf. tvisteloven § 1-3.

(36) Det at reglene for god advokatskikk er forskriftsfestet, innebærer ikke i seg selv at de kan håndheves av domstolene i saker som ikke gjelder overprøving av Disiplinærnemndens

⁵ Lenke til Lovdata PRO: https://lovdata.no/pro/forskrift/1996-12-20-1161/KAPITTEL_13

⁶ De supplerende retningslinjene er tilgjengelig i Lovdata PRO. For forsvarere: <https://lovdata.no/pro/#document/VEIL/avgjorelse/retn-1999-1>. For bistandsadvokater: <https://lovdata.no/pro/#document/VEIL/avgjorelse/retn-2008-2>.

vedtak. Jeg viser til Rt-2000-1948 og Rt-2001-536, som riktignok ikke gjelder salær, men der det mer generelt er uttalt at yrkesetiske regler ikke kan håndheves av domstolene. Et spørsmål i vår sak er imidlertid om den yrkesetiske salærregelen må innfortolkes i oppdragsavtalen mellom advokat og klient. I så fall må den anvendes ved domstolenes prøving av advokaters salær.

Høyesterett kom i denne saken til at "[d]en innarbeidende bransjenormen basert på RGA punkt 3.3.1 må etter dette anses som del av oppdragsavtalen mellom advokat og klient, med mindre en annen salærberegning er avtalt." Avgjørelsen illustrerer hvordan yrkesetiske normer virker inn på rettsanvendelsen.

Det ble tidligere i år vedtatt en ny advokatlov, der § 37 gjelder god advokatskikk. Loven er ikke satt i kraft, og det bør derfor ikke lede til trekk om kandidaten ikke omtaler denne loven.

Overordnet om materielle forskjeller i krav som stilles til de ulike juristrollene

Som nevnt ovenfor bør kandidatene gis et spillerom med hensyn til hvilke temaer som velges for behandling. I det følgende angis noen momenter som det kan forventes at kandidater berører. Kandidater som i mindre grad behandler stoffet nedenfor, men som foretar en forstandig og grundig drøftelse av andre aktuelle problemstillinger som kan anses å ligge innenfor oppgavetekstens rammer, bør imidlertid ikke nødvendigvis gis trekk, ettersom oppgaveteksten er såpass åpent formulert.

En vesentlig forskjell mellom på den ene side forvaltningsjurister og påtalejurister, og på den annen side advokater, er at de førstnevntes saksbehandling er styrt av til dels detaljerte rettsregler, mens utøvelsen av advokatyret ikke på samme måte er detaljstyrt av rettsregler (gitt at RGA og supplerende retningslinjer kan rubriseres som yrkesetiske, ikke rettslige, regler). For forvaltnings- og påtalejurister gjelder også at de i de fleste tilfeller er underlagt overordnede instruksjonsmyndighet, og at fastsatte instruksjoner/rundskriv mv. skal legges til grunn ved yrkesutøvelsen. Myrers kapittel om god påtaleskikk inneholder noen nyttige betraktninger om hvordan forskjeller mellom advokatyret og påtalemyndighetens system virker inn på behovet for etiske regler:

"Advokatyret er et såkalt «fritt yrke». Advokater arbeider på alle livs- og rettsområder med varierende lovregulering, og med en flat struktur hvor «alle» konkurrerer med hverandre om oppdragene. Denne situasjonen innebærer et klart behov for retningslinjer for bl.a. akseptering av oppdrag, forholdet til oppdragsgiveren (klienten) og forholdet til motparten. For påtalemyndigheten er situasjonen annerledes. Gjennom prosesslovgivningen er det forholdsvis detaljert regulert hva påtalemyndigheten kan gjøre, og hvordan det skal gjøres. Myndighet og formell kompetanse er i det alt vesentlige knyttet til bare ett rettsområde, nemlig straffeforfølgning."

Det er også pekt på at hierarkiet i påtalemyndigheten legger til rette for kontroll.

De etiske kravene får en større og mer selvstendig betydning i den praktiske arbeidshverdagen for advokatrollen enn i de to andre rollene. Som en konsekvens av ordningen med disiplinærmyndigheter overfor advokater, jf. domstoloven § 227, nemlig Advokatforeningens disiplinærutvalg og Disiplinærnemnden for advokater, foreligger det et omfattende materiale med avgjørelser som avklarer det normative innholdet i reglene, noe som ikke kan sies om de yrkesetiske kravene som stilles til mange andre juristroller, deriblant forvaltningsjurister og jurister i påtalemyndigheten. De praktiske avklaringene som er gitt gjennom disiplinærmyndighetenes avgjørelser, som er offentlig tilgjengelige (også i Lovdata PRO), bidrar til forutberegnelighet og de gjør innholdet i de etiske reglene mer praktisk anvendbare.

En annen grunnleggende forskjell mellom på den ene side forvaltnings- og påtalejurister og på den andre side advokater er at de førstnevnte utøver myndighet på vegne av fellesskapet, og ofte på grunnlag av beslutninger fra folkevalgt politisk ledelse, mens advokater skal ivareta egne klienters interesser. De etiske kravene til statsansatte kan sees på bakgrunn av at statsansatte i sin tjenesteutøvelse må ta hensyn til det demokratiske systemets funksjon og legitimitet (se departementets kommentar til Etske retningslinjer for statstjenesten pkt. 3.3, der det vises uttrykkelig til denne begrunnelsen). Det kan vises til kontrasten mellom Etske retningslinjer for statstjenesten pkt. 1.1 ("Både som myndighetsutøver, tjenesteyter og forvalter av betydelige samfunnsressurser, plikter statsforvaltningen – og dermed den enkelte ansatte – å ta hensyn til innbyggernes interesser, tilstrebe likebehandling og opptre med respekt overfor det enkelte individ.") og RGA pkt. 1.2 annet ledd ("Advokaten plikter innenfor lovens ramme og etter beste evne å ivareta sine klienters interesser."), som begge omhandler de interesser juristen skal ivareta i de ulike rollene.

Denne forskjellen i hvilke hensyn som utpekes som relevante ved etiske vurderinger i forbindelse med yrkesutøvelsen, får betydning i mange ulike sammenhenger. Blant annet når det gjelder regler om åpenhet overfor pressen og det alminnelige publikum, innebærer de ulike juristrollene et ganske ulikt utgangspunkt for vurderingen (innenfor lovens rammer) av om opplysninger kan/bør gis ut og hvordan dette i tilfelle skal skje. I departementets kommentarer til Etske retningslinjer for statstjenesten, kapittel 3, uttales det at åpenhet fra forvaltningens side "er en nødvendig forutsetning for allmennhetens tillit til statstjenesten, og motvirker klanderverdig atferd og ukultur. Offentlighet og en åpen diskusjon er en forutsetning for et velfungerende demokrati." *Åpenhet* anses med andre ord som en forutsetning for den tillit den offentlige forvaltning er avhengig av i befolkningen. Når det gjelder advokater er deres rett og plikt til *fortrolighet* fremhevet i RGA pkt. 2.3.1 som "en nødvendig forutsetning for tillit". For advokaten vil spørsmålet om å dele opplysninger i stor grad bero på hva klienten ønsker, og hva som anses å tjene klientens interesser. Det kan ikke stilles noe etisk krav til advokater i den enkelte sak om å legge til rette for mediernes dekning av saken, slik man nok vil stille til påtalemyndigheten, utover at advokaten må akseptere en rolle som klientens talsperson, jf. RGA pkt. 1.2 fjerde ledd. Dersom advokaten uttaler seg om rettssaker, er det fastsatt i RGA pkt. 2.4.2 første ledd at advokaten plikter "å ta tilbørlig hensyn til partenes interesser og domstolens verdighet, herunder hindre faren for påvirkning av dommere, lagrette og vitner", og

advokater må i en tidlig fase av straffesaker ta nødvendig hensyn slik at politiets etterforskning ikke forvanskas av advokatens medieutspill.

Når det gjelder krav til hederlig oppførsel o.l., kan det være aktuelt å påpeke en forskjell i at jurister i påtalemyndigheten er underlagt krav med noe videre anvendelsesområde enn de to andre juristrollene. Se retningslinje nr. 12 (min kursivering):

Atferd utenfor tjenesten

Påtalemyndighetens medarbeidere skal *også utenfor tjenesten* opptre på en måte som ikke er egnet til å skade tilliten til påtalemyndigheten

Kravet kan sees i sammenheng med etisk retningslinje nr. 1 i samme skriv. Etiske retningslinjer for statstjenesten pkt. 1.2 gjelder oppførsel i forbindelse med tjenesten eller på tjenestereise, og RGA pkt. 1.3 og 2.2. gjelder situasjoner der advokaten oppfattes av andre som advokat.

Et mer omfattende krav til jurister i påtalemyndigheten kan sees i sammenheng med at påtalemyndigheten er ansvarlig for fellesskapets offisielle anklager rettet mot medborgere for uakseptabel atferd, gjennom den offentlige påtalen. Problemstillingen om det stilles særlige krav til håndhevere av *samfunnets sentrale etiske normer* er drøftet av Myhrer i avsnitt 4.1.

Noen avsluttende merknader om vurderingen

På sensormøtet etter avholdt eksamen ble det beskrevet – basert på besvarelsene som var gjennomgått inntil da – at de fleste kandidatene har klart å finne frem til de tre mest sentrale etiske retningslinjene. Noe som skiller de bedre besvarelsene fra de mindre gode (holdt opp mot emnets læringskrav) er særlig evnen til å sette bestemmelser i retningslinjene i en større sammenheng, herunder ved å forklare de underliggende hensynene og treffende eksempler.

Mange kandidater har klart å skrive godt om regler som gjelder for ulike temaer innenfor juristrollenes yrkesutøvelse. Færre kandidater enn forventet har evnet å få frem uttrykkelig *forskjeller*, noe oppgaveteksten uttrykkelig ber om.

Alf Butenschøn Skre

Oslo, 1. desember 2022